

ISSN 2518-1483 (Online),
ISSN 2224-5227 (Print)

2022 • 1

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ
НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

REPORTS
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE JANUARY 1944

ALMATY, NAS RK

Бас редактор:

ЖҰРЫНОВ Мұрат Жұрынұлы, химия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының президенті, АҚ «Д.В. Сокольский атындағы отын, катализ және электрохимия институтының» бас директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 4

Редакция алқасы:

БЕНБЕРИН Валерий Васильевич (бас редактордың орынбасары), медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президенті Іс Басқармасы Медициналық орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 11

РАМАНҚҰЛОВ Ерлан Мирхайдарұлы (бас редактордың орынбасары), профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, Ph.D биохимия және молекулалық генетика саласы бойынша Ұлттық биотехнология орталығының бас директоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 23

ӘДЕКЕНОВ Серғазы Мыңжасарұлы, химия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, «Фитохимия» халықаралық ғылыми-өндірістік холдингінің директоры (Қарағанды, Қазақстан) Н = 11

САНГ-СУ Квак, Ph.D (биохимия, агрохимия), профессор, Корей биоғылым және биотехнология ғылыми-зерттеу институты (KRIBB), өсімдіктердің инженерлік жүйелері ғылыми-зерттеу орталығының бас ғылыми қызметкері (Дэчон, Корея) Н = 34

БЕРСІМБАЕВ Рахметқажы Ескендірұлы, биология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Еуразия ұлттық университеті. Л.Н. Гумилев (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 12

ӘБИЕВ Руфат, техника ғылымдарының докторы (биохимия), профессор, Санкт-Петербург мемлекеттік технологиялық институты «Химиялық және биотехнологиялық аппаратураны оңтайландыру» кафедрасының меңгерушісі (Санкт-Петербург, Ресей) Н = 14

ЛОКШИН Вячеслав Нотанович, медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, «PERSONA» халықаралық клиникалық репродуктология орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 8

СЕМЕНОВ Владимир Григорьевич, биология ғылымдарының докторы, профессор, Чуваш Республикасының еңбек сіңірген ғылым қайраткері, «Чуваш мемлекеттік аграрлық университеті» Федералдық мемлекеттік бюджеттік жоғары білім беру мекемесі Ақушерлік және терапия кафедрасының меңгерушісі (Чебоксары, Ресей) Н = 23

ФАРУК Асана Дар, Хамдар аль-Маджида Хамдард университетінің шығыс медицина факультеті, Шығыс медицинасы колледжінің профессоры (Карачи, Пәкістан) Н = 21

ЩЕПЕТКИН Игорь Александрович, медицина ғылымдарының докторы, Монтана штаты университетінің профессоры (Монтана, АҚШ) Н = 27

КАЛАНДРА Пьетро, Ph.D (физика), Нанокұрылымды материалдарды зерттеу институтының профессоры (Рим, Италия) Н = 26

РОСС Самир, Ph.D, Миссисипи университетінің Фармация мектебі өсімдік өнімдерін ғылыми зерттеу орталығының профессоры (Оксфорд, АҚШ) Н = 26

МАЛЪМ Анна, фармацевтика ғылымдарының докторы, профессор, Люблин медицина университетінің фармацевтика факультетінің деканы (Люблин, Польша) Н = 22

ОЛИВЬЕРО Росси Сезаре, Ph.D (химия), Калабрия университетінің профессоры (Калабрия, Италия) Н = 27

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының баяндамалары»

ISSN 2518-1483 (Online),

ISSN 2224-5227 (Print)

Меншіктеуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» Республикалық қоғамдық бірлестігі (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитетінде 29.07.2020 ж. берілген № KZ93VPY00025418 мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *өсімдік шаруашылығы, экология және медицина саласындағы биотехнология және физика ғылымдары.*

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219 бөл.; тел.: 272-13-19

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022

Главный редактор:

ЖУРИНОВ Мурат Журинович, доктор химических наук, профессор, академик НАН РК, президент Национальной академии наук Республики Казахстан, генеральный директор АО «Институт топлива, катализа и электрохимии им. Д. В. Сокольского» (Алматы, Казахстан) Н = 4

Редакционная коллегия:

БЕНБЕРИН Валерий Васильевич (заместитель главного редактора), доктор медицинских наук, профессор, академик НАН РК, директор Медицинского центра Управления делами Президента Республики Казахстан (Алматы, Казахстан) Н = 11

РАМАНКУЛОВ Ерлан Мирхайдарвич (заместитель главного редактора), профессор, член-корреспондент НАН РК, Ph.D в области биохимии и молекулярной генетики, Генеральный директор Национального центра биотехнологии (Нур-Султан, Казахстан) Н = 23

АДЕКЕНОВ Сергазы Мынжасарович, доктор химических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного научно-производственного холдинга «Фитохимия» (Караганда, Казахстан) Н = 11

САНГ-СУ Квак, доктор философии (Ph.D, биохимия, агрохимия), профессор, главный научный сотрудник, Научно-исследовательский центр инженерных систем растений, Корейский научно-исследовательский институт бионауки и биотехнологии (KRIBB), (Дэчон, Корея) Н = 34

БЕРСИМБАЕВ Рахметкажи Искендерович, доктор биологических наук, профессор, академик НАН РК, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан) Н = 12

АБИЕВ Руфат, доктор технических наук (биохимия), профессор, заведующий кафедрой «Оптимизация химической и биотехнологической аппаратуры», Санкт-Петербургский государственный технологический институт (Санкт-Петербург, Россия) Н = 14

ЛОКШИН Вячеслав Нотанович, академик НАН РК, доктор медицинских наук, профессор, директор Международного клинического центра репродуктологии «PERSONA» (Алматы, Казахстан) Н = 8

СЕМЕНОВ Владимир Григорьевич, доктор биологических наук, профессор, заслуженный деятель науки Чувашской Республики, заведующий кафедрой морфологии, акушерства и терапии, Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Чувашский государственный аграрный университет» (Чебоксары, Чувашская Республика, Россия) Н = 23

ФАРУК Асана Дар, профессор Колледжа восточной медицины Хамдарда аль-Маджида, факультет восточной медицины Университета Хамдарда (Карачи, Пакистан) Н = 21

ЩЕПЕТКИН Игорь Александрович, доктор медицинских наук, профессор Университета штата Монтана (США) Н = 27

КАЛАНДРА Пьетро, доктор философии (Ph.D, физика), профессор Института по изучению наноструктурированных материалов (Рим, Италия) Н = 26

РОСС Самир, доктор Ph.D, профессор Школы фармации Национального центра научных исследований растительных продуктов Университета Миссисипи (Оксфорд, США) Н = 26

МАЛЪМ Анна, доктор фармацевтических наук, профессор, декан фармацевтического факультета Люблинского медицинского университета (Люблин, Польша) Н = 22

ОЛИВЬЕРО Росси Чезаре, доктор философии (Ph.D, химия), профессор Университета Калабрии (Калабрия, Италия) Н = 27

Доклады Национальной академии наук Республики Казахстан»**ISSN 2518-1483 (Online),****ISSN 2224-5227 (Print)**

Собственник: Республиканское общественное объединение «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан № **KZ93VPY00025418**, выданное 29.07.2020 г.

Тематическая направленность: *биотехнология в области растениеводства, экологии, медицины и физические науки.*

Периодичность: 4 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219; тел. 272-13-19

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

Editor in chief:

ZHURINOV Murat Zhurinovich, Doctor of Chemistry, Professor, Academician of NAS RK, President of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of JSC "Institute of Fuel, Catalysis and Electrochemistry named after D.V. Sokolsky" (Almaty, Kazakhstan) H = 4

Editorial board:

BENBERIN Valery Vasilievich, Doctor of Medicine, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Medical Center of the Presidential Property Management Department of the Republic of Kazakhstan (Almaty, Kazakhstan) H = 11

RAMANKULOV Erlan Mirkhaidarovich, Professor, Corresponding Member of NAS RK, Ph.D in the field of biochemistry and molecular genetics, General Director of the National Center for Biotechnology (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 23

ADEKENOV Sergazy Mynzhasarovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the International Scientific and Production Holding «Phytochemistry» (Karaganda, Kazakhstan) H = 11

SANG-SOO Kwak, Ph.D in Biochemistry, Agrochemistry, Professor, Chief Researcher, Plant Engineering Systems Research Center, Korea Research Institute of Bioscience and Biotechnology (KRIBB) (Daecheon, Korea) H = 34

BERSIMBAEV Rakhmetkazhi Iskendirovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 12

ABIYEV Rufat, Doctor of Technical Sciences (Biochemistry), Professor, Head of the Department of Optimization of Chemical and Biotechnological Equipment, St. Petersburg State Technological Institute (St. Petersburg, Russia) H = 14

LOKSHIN Vyacheslav Notanovich, Professor, Academician of NAS RK, Director of the PERSONA International Clinical Center for Reproductology (Almaty, Kazakhstan) H = 8

SEMENOV Vladimir Grigorievich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Honored Scientist of the Chuvash Republic, Head of the Department of Morphology, Obstetrics and Therapy, Chuvash State Agrarian University (Cheboksary, Chuvash Republic, Russia) H = 23

PHARUK Asana Dar, professor at Hamdard al-Majid College of Oriental Medicine. Faculty of Oriental Medicine, Hamdard University (Karachi, Pakistan) H = 21

TSHEPETKIN Igor Aleksandrovich, Doctor of Medical Sciences, Professor at the University of Montana (Montana, USA) H = 27

CALANDRA Pietro, Ph.D in Physics, Professor at the Institute of Nanostructured Materials (Monterotondo Station Rome, Italy) H = 26

ROSS Samir, Ph.D, Professor, School of Pharmacy, National Center for Scientific Research of Herbal Products, University of Mississippi (Oxford, USA) H = 26

MALM Anna, Doctor of Pharmacy, Professor, Dean of the Faculty of Pharmacy, Lublin Medical University (Lublin, Poland) H = 22

OLIVIERRO ROSSI Cesare, Ph.D in Chemistry, Professor at the University of Calabria (Calabria, Italy) H = 27

Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.**ISSN 2518-1483 (Online),****ISSN 2224-5227 (Print)**

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan **No. KZ93VPY00025418**, issued 29.07.2020.

Thematic scope: *biotechnology in the field of crop research, ecology and medicine and physical sciences.*

Periodicity: 4 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

UDC: 524.3 - 85; 524.5

IRSTI: 41.23.21; 41.25.29

L.I. Shestakova^{1*}, A.V. Serebryanskiy¹, A.I. Kenzhebekova²¹Fesenkov Astrophysical Institute, Almaty, Kazakhstan;²Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: shest1952@mail.ru

DYNAMICS OF DUST GRAIN IN THE SUBLIMATION ZONE OF COLD WHITE DWARFS

Abstract. The dynamics of evaporating silicate and graphite dust grains moving in circular and parabolic orbits near the cold white dwarf WD J1644-0449 with $T_{\text{eff}} \approx 3830\text{K}$ is calculated. The rate of sublimation is given by the heating temperature of dust grains depending on the distance to the star, the material parameters, and the radius of dust grains considered in the range from 0.01 to 100 μm . It also took into account the influence of radiation pressure and the Poynting-Robertson's drag on dust dynamics. According to our calculations, all considered sizes of silicate dust grains, leaving the parent bodies on circular orbits completely evaporate at a distance of about 3 stellar radii from the star. The boundary of the dust-free zone (graphite grains) is located twice closer to the star, i.e. at a distance of about 1.5 stellar radii and it is confidently expressed only for larger grains with radius $s > 0.5 \mu\text{m}$. Our calculations have shown that both silicate and carbonaceous grains can fall on a cold white dwarf directly without reaching complete evaporation if the parent bodies and dust particles move in elongated orbits close to parabolic. The enrichment of the stellar surface with heavy elements can occur without the observed presence of dust in the stellar's vicinity.

Key words: white dwarf, debris disk, sublimation (evaporation), dynamics of dust grains.

Л.И. Шестакова^{1*}, А.В. Серебрянский¹, А.И. Кенжебекова²¹В.Г. Фесенков атындағы астрофизикалық институт, Алматы, Қазақстан;²Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан.

E-mail: shest1952@mail.ru

**СУЫҚ АҚ ЕРГЕЖЕЙЛІ ЖҰЛДЫЗДАРДЫҢ СУБЛИМАЦИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ ТОЗАҢДЫ
БӨЛШЕКТЕРІНІҢ ДИНАМИКАСЫ**

Аннотация. Эффективті температурасы $T_{\text{eff}} \approx 3830\text{K}$ болатын WD J1644–0449 суық ақ ергежейлі жұлдыздың маңайындағы буланатын силикат және графит тозаңды бөлшектерінің дөңгелек және параболалық орбиталары бойынша динамикасы есептелді. Сублимация қарқыны тозаңды бөлшектердің жұлдыздан ара қашықтығына тәуелді, материал типіне және 0.01 мкм мен 100 мкм аралығындағы тозаңды бөлшектің өлшеміне тәуелді болатын олардың қызу температурасы арқылы беріледі. Тозаңның динамикасына сәуле шығару қысымының және Пойнтинг-Роберт эффектiсiнiң әсерi ескерiлдi. Бiздiң есептеулерiмiз бойынша ғарыштық дененi дөңгелек орбитамен тастап шығатын барлық қарастырылған өлшемдегi силикаттық тозаңды бөлшектер жұлдыздан үш жұлдыздық радиуста толық буланады. Графит тозаңды бөлшектерiнiң тозаңсыз шекара аймағы жұлдызға екi есе, яғни шамамен 1.5 жұлдыз радиусы қашықтығында орналасады және радиусы $s > 0.5 \mu\text{m}$ болатын үлкен бөлшектер үшiн анық байқалады. Бiздiң есептеулерiмiз егер ғарыштық денелер және тозаңды бөлшектер параболалық орбитаға ұқсас орбитамен қозғалатын силикат және графит тозаңды бөлшектерiнiң толық ерiмей, суық ақ ергежейлiнiң бетiне тiкелей түсуi мүмкiн екендiгiн көрсетедi. Жұлдыз бетiнiң ауыр элементтермен толықтырылуы жұлдыздың маңындағы тозаңды бөлшектердiң байқалмайтын көрiнiстерiнсiз жүруi мүмкiн.

Түйін сөздер: ақ ергежейлі жұлдыздар, тозаңды диск, сублимация (булану), тозаңды бөлшектер динамикасы.

Л.И. Шестакова^{1*}, А.В. Серебрянский¹, А.И. Кенжебекова²

¹Астрофизический институт им. В.Г. Фесенкова, Алматы, Казахстан;

²Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби, Казахстан.

E-mail: shest1952@mail.ru

ДИНАМИКА ПЫЛЕВЫХ ЧАСТИЦ В ЗОНЕ СУБЛИМАЦИИ ХОЛОДНЫХ БЕЛЫХ КАРЛИКОВ

Аннотация. Проведены расчеты динамики испаряющихся силикатных и графитовых пылевых частиц около холодного белого карлика WD J1644–0449 с $T_{\text{eff}} \approx 3830\text{K}$ при движении по круговым и параболическим орбитам. Темп сублимации задается температурой нагрева пылевых частиц в зависимости от расстояния до звезды, параметров материала и радиусов пылинок, заданных в пределах от 0.01 до 100 мкм. Учитывалось влияние давления радиации и эффекта торможения Пойнтинга-Робертсона на динамику пыли. Согласно нашим расчётам, силикатная пыль всех рассмотренных размеров, покидающая родительские тела с круговых орбит, полностью испаряется на расстоянии около 3 звёздных радиусов от звезды. Граница беспылевой зоны графитовых частиц находится вдвое ближе к звезде, то есть на расстоянии около 1.5 радиусов звезды и уверенно выражена только для более крупных частиц радиусами $s > 0.5$ мкм. Наши расчёты показали, что пыль как силикатной, так и карбоновой природы может попадать на холодный белый карлик непосредственно, не достигнув полного испарения, если родительские тела и частицы пыли движутся по вытянутым орбитам, близким к параболическим. Обогащение поверхности звезды тяжёлыми элементами может происходить без наблюдаемых проявлений присутствия пыли в окрестности звезды.

Ключевые слова: белый карлик, диск осколков, сублимация (испарение), динамика пылевых частиц.

Introduction. About 90% of the discovered exoplanets are detected around the stars that eventually will finish their evolution as a white dwarf (WD) including our Sun. Veras [19] considered the evolution of the Galactic stars and showed that the evolution's final stage of most stars with masses from 0.07 to 5-12 Solar masses is WD. The range of this masses composed 95% to 97% of all stars in the Galaxy. Stars of these masses, after passing the red giant stage, lose most of their mass. However, when studying the chemical composition of WD atmospheres, it turned out that about 25% - 50% of WD reveal the presence of metal line in their spectra [20], which corresponds to estimates of planetary systems for Main-sequence stars in the Galaxy [4]. This fact and also the results of infrared (IR) observations show an excess of IR radiation and the presence of silicate spectrallines. This is interpreted by most researchers as an indicator of dust active accretion from asteroids or comets [12].

The analysis of the catalog of 73221 white dwarfs, located in the region of the nearest 100 ps, selected from the data of the recently published catalog Gaia-DR2 [8] shows that the population of white dwarfs dominated by cold objects with $T_{\text{eff}} < 8000\text{K}$.

Despite the fact that the luminosity of the WD is constantly decreasing, Fossati et al. [6] argue that during the cooling of the WD from a temperature of 6000 K to 4000 K, hypothetically, a terrestrial planet at a distance of about 0.01 AU from the WD may exist in the habitable zone for about 8 billion years, which is quite enough for the possibility of the emergence of complex life forms on it [19,11]. Perets [11] mentions that second-generation planets can form in habitability zones that were available for first-generation stars.

Unfortunately, there are very few direct observations of planets or asteroid-comet matter near white dwarfs using the transit technique. One such object is WD1145+017, discovered by the Kepler (K2) mission [18]. It shows transit passing with a depth of up to 20% and a period of 4.5 hours. This, presumably, debris disk near WD1145+017 is located near the sublimation zone, where the process of active dust evaporation undergoes. Vanderbosch et al. [17] reported the discovery, as part of research under the Zwicky Transient Facility program, yet another WD with transit outside the Roche zone with the period of 107.2 days, which is much longer than the orbital periods in WD1145+017.

In the last decade, significant progress has happened in the study of exoplanet systems thanks to projects such as CoRoT, Kepler, GAIA, and TESS. Many planets have been discovered around both Main-sequence stars (MS) and around some evolved stars. In particular, the catalog of Gaia Data Release 2 (DR2) [8] contains several thousand WD candidates.

Hollands et al. [7] reported 524 WD showing spectral lines of heavy elements in their spectra by analyzing objects within 40 pc observed by the GAIA mission. The four coldest WDs with $T_{\text{eff}} < 5000$ K have lithium absorption lines. This element disappears in the early stages of stellar evolution as a result of thermonuclear burning. The presence of lithium in the WD atmosphere is clear evidence of the accretion of asteroid-cometary matter [9].

Our study aims to simulate the orbital evolution of dust grains constituent of the outer dust cloud and the subsequent accretion of this matter onto the stellar surface, resulting in enrichment of the stellar atmosphere by heavy elements - metals.

To achieve this goal, we chose a cold WD with clues of the presence of an external material: Gaia DR2 4353607450860305024 (WD J164417.01–044947.7, hereinafter WD J1644–0449) with a temperature of $T_{\text{eff}} = 3830$ K.

There is not much information about the WD J1644–0449 yet. Kaiser et al. (2020) [9] provide some data on this dwarf, reporting the detection of Li, Na, K, and Ca in its atmosphere. The authors explain the presence of metals by accretion of the planetesimal. Using model atmospheres, the authors determined the abundance of these elements, and, except for Li, their estimates are consistent with meteorite abundance in the Solar System.

In this paper, we use data and methods developed when studying the dust component in the sublimation region of the Solar System and WD1145+017 [13-15].

Materials and methods. The dynamics of dust grains taking into account evaporation is a class of problems related to the dynamics of bodies with variable mass. The ratio of forces acting on the particle is constantly changing. During the calculation, the sublimation rate is determined depending on the temperature of the grains. The temperature of the grains depends on their size, the constituent material, and the distance to the star. Two types of materials that are present in the interstellar medium are selected: silicate and graphite. Of the silicate materials, we chose basalt as the most satisfying to results of observation of the sublimation region near the Sun [13, 14]. The justification for the choice of this material is given in Shestakova et al. [15].

It is assumed that the dust grains are spherical, have a homogeneous composition and isothermal, sublimate isotropically, and there is no reactive force acting on them. In addition, we ignore the gravitational influence by other small bodies, collisions between grains and consider the grains to be electrically neutral. Calculations were performed for the grains sizes (s) from $0.01 \mu\text{m}$ to $100 \mu\text{m}$.

The parameters characterizing the interaction of stellar radiation with grains are calculated using the Mie theory [2]. When calculating using Mie theory, we utilize the effective factors of absorption (Q_{abs}) and radiative pressure (Q_{pre}). We assume Planck energy distribution in the spectrum of the star. For the values of complex refractive index: $m(\lambda) = n(\lambda) + ik(\lambda)$ for basalt and graphite, we use the results of the laboratory experiments according to [10,5]. We used tables of complex refractive index for the wavelength range from $\lambda_1 = 0.0075 \mu\text{m}$ to $\lambda_2 = 50 \mu\text{m}$ in increments of $0.001 \mu\text{m}$, with the addition of extrapolated values for the UV range.

The parameters of basalt and graphite, as well as the constant parameters for calculating the sublimation of grains, are given in Table 1. To study the orbital evolution of dust grains, we selected the cold dwarf WD J1644-0449. According to [9], the temperature is $T_{\text{eff}} = 3830$ K, $M_{\text{star}} = 0.45 M_{\text{sun}}$, and $R_{\text{star}} = 0.013 R_{\text{sun}}$. This star shows the presence of spectral lines of lithium and other alkali metals in its spectrum, which is indicators of accretion of the surrounding material onto the stellar surface.

Algorithm for calculating orbital evolution. Taking into account the main forces acting on the dust particle with mass m , we can write the equation of motion in the following form:

$$m\vec{r}'' = -F_g \vec{e}_r + F_r \left[\left(1 - \frac{\dot{r}}{c}\right) \vec{e}_r - \frac{\vec{v}_r}{c} \right] + F_w \frac{\vec{v}_w - \vec{v}_k}{|\vec{v}_w - \vec{v}_k|}, \quad (1)$$

where F_g is the gravitational force, F_r is the radiation pressure, F_w is the stellar wind pressure; c , \vec{v}_k , \vec{v}_w is the speed of light, the speed of the dust orbital motion, and the stellar wind speed, respectively. The second term in equation (1) is the same as in [3], the third term is taken from [1].

To consider the motion of dust grains near white dwarfs, we neglect the influence of the stellar wind. For numerical calculations, it is convenient to decompose equation (1) into two coordinates corresponding to the radial and tangential direction of motion. For numerical calculations of the orbital evolution of the grains, we use a system of three differential equations,

where the third one is equation, defining the particle's evaporation rate ds/dt :

$$\begin{aligned} \frac{d^2 r}{dt^2} &= r \left(\frac{d\varphi}{dt} \right)^2 - \frac{\mu_s}{r^2} (1 - \beta) \\ \frac{d^2 \varphi}{dt^2} &= -\frac{1}{r^2} \left[2r \frac{dr}{dt} \frac{d\varphi}{dt} + \alpha \frac{d\varphi}{dt} \left(1 + \frac{R_{star}^2}{2r^2} \right) \right], \\ \frac{ds}{dt} &= \frac{0.0408}{\delta} P \sqrt{\frac{\mu}{T_d}}, \text{ cm/сек.} \end{aligned} \quad (2)$$

To calculate the saturated vapor pressure P , on which ds/dt depends, we use the relation $\lg(P) = C_2 - C_3/T_d$, with the coefficients C_2 and C_3 from Table 1, where P is given in Torr. We have adopted the following notations: r – distance to the star; φ – polar angle (the angle of rotation of the vector \vec{r}); R_{star} is the radius of the star; $\alpha = \beta \mu_s / c$; $\beta = F_r / F_g$; $\mu_s = GM_{star} / c^2$ – gravitational parameter of the stars, G – gravitational constant, M_{star} is the mass of the star, c is the speed of light, μ_s and T_d – molecular weight of the dust particle material and its temperature.

The set of equations (2) are equivalent to a system of five first-order differential equations for the required parameters as functions of time: The initial conditions provided by a separate file containing data from Table 1: δ , μ , H_L , T_0 , and many other data, including material type, star mass and radius, initial grain's sizes, initial distance, radial, and tangential velocity, and other parameters.

Table 1 - Properties of dust materials used in calculations

Material	δ g/cm ³	μ	H erg/g	P_m dyn/cm ²	T_0 K	$H_L, 10^{-20}$ J/mol	S_2 (T_0, H_L)	$C_3(H_L)$
basalt	2.7	67.0	7.12e10	1.07e14	2284	79.2	10.915	24928.3
graphite	1.95	12.0	7.27e11	4.31e16	3373	144.9	13.5129	45579.12

The calculations are carried out for particles that break off from their parent bodies with a circular or parabolic orbital velocity and then move independently.

For calculations based on the basic system of equations (2), the values of the light pressure β and the temperature of the particles T_d play an important role. Since the grains are small, the interaction of electromagnetic waves with small particles with a characteristic scale comparable to the wavelength is described by the Mie theory. All calculations were carried out according to computer code compiled according to [2].

The results of calculations based on the theory of Mie depend only on the properties of the material and particle sizes and do not depend on the parameters of the star. Effective absorption factors Q_{abs} are used to calculate the thermal balance of particles, and factors Q_{pre} are used to calculate the light pressure. The Q_{abs} factors for basalt and graphite are given in the form as shown in figures in the previous work [16].

The dust particle temperatures obtained from heat balance calculations are accompanied for comparison by similar calculations for an absolutely black body, which is easily obtained from expression $E_{abs} = E_{rad} + E_{evap}$, assuming: $E_{evap} = 0$ and $\langle Q_{abs} \rangle = \langle Q_{rad} \rangle = 1$. Then a simple relation for the blackbody temperature of the dust is obtained: $T_d = T_{star} (R_{star}/2r)^{1/2}$.

Fig.1 shows the temperature distribution of basalt particles with distance from the star. As can be seen from Fig. 1, that the temperatures of grains with radius less than 100 microns are lower than blackbody temperatures at all distances from $1R_{star}$ to $200R_{star}$; the temperature of particle decreases only within the zone $< 2R_{star}$.

Similar calculations performed for graphite particles showed slightly different results. Unlike the basalt particles, temperatures of submicron graphite particles (Figure 2) are higher than the blackbody temperatures for all distances from the star, even in the immediate vicinity at a distance of $1R_{star}$. The temperature of micron size and larger graphite particles (Figure 2) is similar to the blackbody temperature, except for the innermost zone, located closer than $1.5R_{star}$.

The ratio of the radiation pressure force to the gravitational force $\beta = F_r / F_g$ does not depend on the distance to the star and can be computed as follow:

$$Q_{pr}(s, m) = \frac{\int_{\lambda_1}^{\lambda_2} Q_{pre}(\lambda, s, m) B_{star}(\lambda) d\lambda}{\int_{\lambda_1}^{\lambda_2} B_{star}(\lambda) d\lambda}, \quad \beta(s, m) = \frac{F_r}{F_g} = \frac{3Q_{pr}(s, m) R_{star}^2 \sigma T_{star}^4}{4c\mu_s \delta s}, \quad (3)$$

where $Q_{pre}(\lambda, s, m)$ is the effective spectral factor of radiation pressure, calculated using the Mie theory.

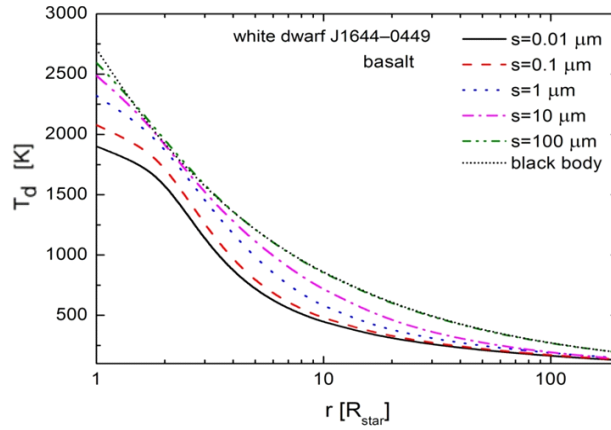

Figure 1. Temperature of basalt particles of different radii as a function of the distance to the star, given in star radius with $T_{eff} = 3830K$.

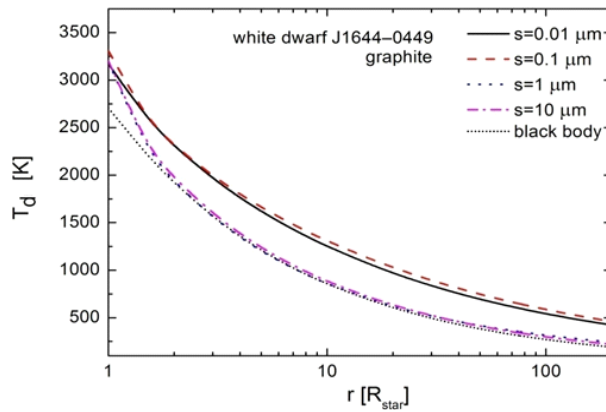

Figure 2. Temperature of graphite particles with different radii depending on the distance to a star with $T_{eff} = 3830K$.

Figure 3 shows that graphite grains are more susceptible to radiation pressure, and the maximum of its influence falls on grains of submicron sizes.

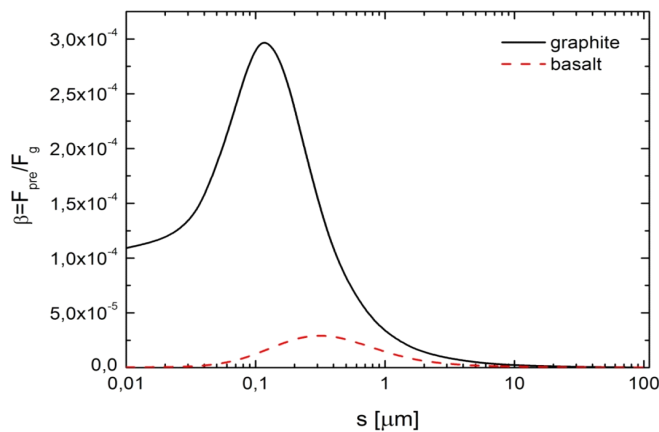

Figure 3. The ratio of radiation pressure to the gravity force depending on the radius of basalt and graphite grains.

Results and discussion. Calculations of the orbital evolution of dust grains in the sublimation region of the white dwarf WD J1644–0449, where the particles are subject to active evaporation, were carried out using the algorithm presented above. There is not much information about this cold ($T_{\text{eff}} \approx 3830\text{K}$) white dwarf yet. The presence of dust has not been detected yet, but alkali metals, including lithium, have been reported by Kaiser et al. (2020) [9].

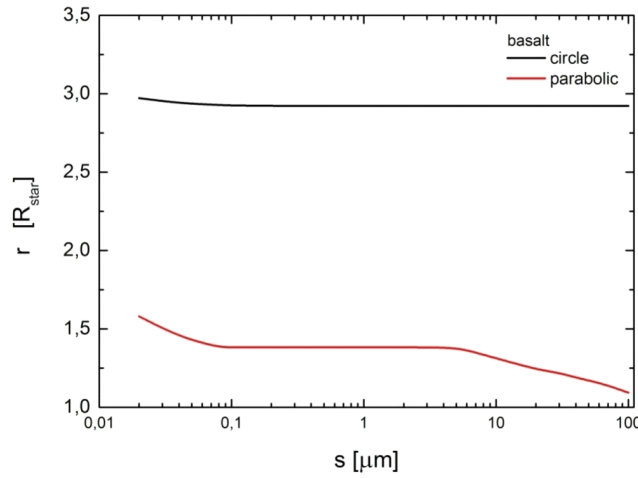

Figure 4. Distances from the star to the inner boundaries of the sublimation region of basalt grains freely moving along circular and parabolic orbits (red line – parabolic, black line - circular).

Figures 4 and 5 shows the results of orbital evolution calculations for basalt and graphite grains moving in circular and parabolic orbits. Grains evaporation occurs very close to the star. Basalt grains moving along circular orbits evaporate at a distance of about $2.9R_{\text{star}}$, regardless of their initial size (Fig. 4). Large micron grains with radius $s > 100 \mu\text{m}$, moving along elongated orbits close to parabolic one, dive onto the star long before they completely evaporate (Figure 4).

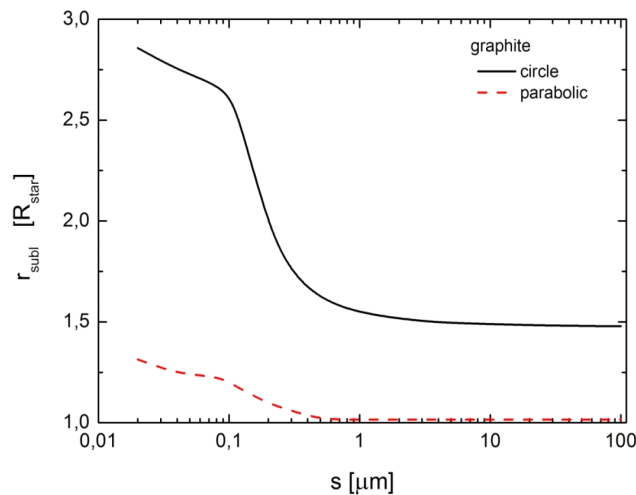

Figure 5. Distances from the star to the inner boundaries of the sublimation region of graphite grains freely moving along circular and parabolic orbits (red line – parabolic orbit, black line -circular orbit).

This property is even more profound for grains shown in Fig. 5. When moving in circular orbits, small grains with radius $s < 0.1 \mu\text{m}$ evaporate in the region close to the evaporation boundary of basalt grains, while larger grains with radius $s > 0.5 \mu\text{m}$ form the evaporation boundary at a distance of about $1.5R_{\text{star}}$. Grains of sizes $s > 0.3 \mu\text{m}$ moving on parabolic orbits dive onto the star before completely evaporating.

Conclusions. Our calculations have shown that:

Firstly, dust leaving the parent bodies moving along circular orbits can form a clear boundary of the dust free zone at some distances from the star upon reaching the sublimation region. This distance for basalt grains is about $2.9R_{\text{star}}$, corresponding to a blackbody temperature of about $T_{\text{bb}}=1600\text{K}$. For graphite grains, this distance is about $1.5R_{\text{star}}$, which corresponds to a higher temperature of $T_{\text{bb}}= 2200\text{K}$.

Secondly, dust of both silicate and carbon nature can fall on a cold white dwarf directly, without reaching complete evaporation, if the parent bodies and dust particles move in elongated orbits close to parabolic.

This research has been funded by the Aerospace Committee of the Ministry of Digital Development, Innovations and Aerospace Industry of the Republic of Kazakhstan (Grant No. BR 11265408).

Information about authors:

Shestakova L.I. – Ph.D. in Physics and Mathematics, head of the Laboratory of Physics of Stars and Nebulae, Fesenkov Astrophysical Institute, shest1952@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2223-5332>;

Serebryanskiy A.V. – Ph.D. in Physics and Mathematics, head of observational astronomy department, Fesenkov Astrophysical Institute, alex@fai.kz, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4313-7416>;

Kenzhebekova A.I. – Researcher at Faculty of Physics and Technology, Al-Farabi Kazakh National University, akm_74_08@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0223-0216>.

REFERENCES:

- [1] Baines M.J., Williams I.P., Asebiomo A.S. (1965). Resistance to the motion of a small sphere moving through a gas. *MNRAS* 130, 63–74. <https://doi.org/10.1093/mnras/130.1.63>.
- [2] Boren C., Hafmen D. (1983). Absorption and scattering of light by small particles. Wiley, New York.
- [3] Burns J., Lamy P., Soter S. (1979). Radiation forces on small particles in the solar system. *Icarus* 76, 1–48. [https://doi.org/10.1016/0019-1035\(79\)90050-2](https://doi.org/10.1016/0019-1035(79)90050-2).
- [4] Cassan A., Kubas D., et al. (2012). One or more bound planets per Milky Way star from microlensing observations. *Nature* 481, 167–169. <https://doi.org/10.1038/nature10684>.
- [5] Draine B. (1985). Tabulated optical properties of graphite and silicate grains. *Ap.J.S.* 57, 587–594. [10.1086/191016](https://doi.org/10.1086/191016).
- [6] Fossati L. and Bagnulo S., Haswell C.A., et al. (2012). The habitability and detection of Earth-like planets orbiting cool white dwarfs. *ApJ.* 757, L15. <https://doi.org/10.1088/2041-8205/757/1/L15>.
- [7] Hollands M., Tremblay P.E., Gänsicke B., Koester D., Gentile-Fusillo N. (2021). Alkali metals in white dwarf atmospheres as tracers of ancient planetary crust. *Nature Astronomy* 104, 36–41. <https://doi.org/10.1038/s41550-020-01296-7>.
- [8] Jiménez -Esteban F.M., et al. (2018). A white dwarf catalogue from Gaia-DR2 and the virtual observatory. *MNRAS* 480(4), 4505–4518. <https://doi.org/10.1093/mnras/sty2120>.
- [9] Kaiser B.C., et al. (2020). Lithium pollution of a white dwarf records the accretion of an extrasolar planetesimal. *Science* 371, 168–172. DOI: 10.1126/science.abd1714.
- [10] Lamy P. (1978). Optical properties of silicates in the far ultraviolet. *Icarus* 34, 68–75. [https://doi.org/10.1016/0019-1035\(78\)90126-4](https://doi.org/10.1016/0019-1035(78)90126-4).
- [11] Perets H. (2012). Planets in evolved binary systems. *AIPConf.Proc.* 1331, 56–75. <https://doi.org/10.1063/1.3556185>.
- [12] Reach W., Lisse C., von Hippel T., Mullally F. (2009). The dust cloud around the white dwarf G29-38. II. Spectrum from 5 to 40 μm and mid-infrared photometric variability. *ApJ.* 693, 697–712. <https://doi.org/10.1088/0004-637X/693/1/697>.
- [13] Shestakova L., Demchenko B. (2016). Results of observations of the dust distribution in the F-corona of the Sun. *Solar System Research* 50, 143–160. <https://doi.org/10.1134/S0038094616020040>.
- [14] Shestakova L., Demchenko B. (2018). Orbital evolution of dust particles in the sublimation zone near the Sun. *Solar System Research* 52, 153–167. <https://doi.org/10.1134/S0038094618010082>.
- [15] Shestakova L., Demchenko B., Serebryanskiy A. (2019). On the orbital evolution of dust grains in the sublimation region around WD1145+017. *MNRAS* 487, 3935–3945. <https://doi.org/10.1093/mnras/stz1598>.
- [16] Shestakova L.I., Kenzhebekova A. I. (2021). Sublimation of dust particles near the white dwarf G29-38 // *News of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan, Physico-math. series.V.3.* p.156 – 166. <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1726.58>. (in Russian).
- [17] Vanderbosch Z., et al. (2020). A white dwarf with transiting circumstellar material far outside the roche limit. *ApJ.* 897, 171. doi: <https://doi.org/10.3847/1538-4357/ab9649>.
- [18] Vanderburg A., Johnson J.A. and Rappaport S., Bieryla A. and Irwin J. et al. (2015). A disintegrating minor planet transiting a white dwarf. *Nature* 526, 546–549, <https://doi.org/10.1038/nature15527>.
- [19] Veras D. (2016). Post-main-sequence planetary system evolution. *R.Soc.Open sci.* 3, 150571. <https://doi.org/10.1098/rsos.150571>.
- [20] Zuckerman B. and Koester D., Reid I., Hunsch M. (2003). Metal lines in DA white dwarfs. *ApJ.* 596, 477–495. <https://doi.org/10.1086/377492>.

МАЗМҰНЫ

БИОТЕХНОЛОГИЯ

Э.К. Асембаева, Э.К. Адильбекова, А.Б. Токтамысова, З.Ж. Сейдахметова, А.Б. Бейсембаева ПРЕБИОТИКАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІ БАР СҮТҚЫШҚЫЛДЫ ӨНІМНІҢ ҚАУІПСІЗДІК КӨРСЕТКІШТЕРІ.....	5
С.Б. Бакиров, Қ. Ғалымбек, А.К. Маденова, К. Акан, Н.С. Сафарова ҚАТТЫ ҚАРА КҮЙЕ (<i>Tilletiacaries (DC.) Tul.</i>) ПАТОГЕНІНЕ БИДАЙ ҮЛГІЛЕРІНІҢ ТӨЗІМДІЛІГІН СЫНАУ.....	12
Г.Н. Калыкова, И.К. Купсуралиева, А.О. Сагитов ҚЫРҒЫЗСТАНДАҒЫ СЕМЕНОВ САМЫРСЫНЫНЫҢ ЗИЯНКЕСТЕРІ МЕН АУРУЛАРЫ.....	21
В.В. Малородов, А.К. Османян, Р.З. Абдулхаликов, М.Т. Каргаева ТАУЫҚҚОРАЛАРДАҒЫ МИКРОКЛИМАТ БІРКЕЛКІЛІГІНІҢ БРОЙЛЕРДІ ӨСІРУГЕ ТИІМДІ ӨСЕРІ.....	27
С.С. Манукян ЕКІ ЖАҚТЫ ТЫҒЫЗДАУ АРҚЫЛЫ АЛЫНҒАН "ЛОРИ" ІРІМШІГІНІҢ АНИЗОТРОПИЯСЫ.....	34
Д.Ә. Смағұлова, Н.Д. Курманғалиева, Ә.С. Сұлтанова ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОҢТҮСТІК-ШЫҒЫСЫНЫҢ ШАРУАШЫЛЫҚ-БАҒАЛЫ БЕЛГІЛЕРІ БОЙЫНША АҚБАС ҚЫРЫҚҚАБАТТЫҢ СҰРЫПТАРЫН БАҒАЛАУ.....	43
Ю.А. Юлдашбаев, А.М. Абдулмуслимов, А.А. Хожоков, Д.А. Баймұқанов ДАҒЫСТАН ТАУЛЫ ҚОЙ ТҰҚЫМЫНЫҢ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БУДАНДАРЫНЫҢ ЕТТЕРІНІҢ БИОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ХИМИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІТЕРІ.....	48

ФИЗИКА

Р.Н. Асылбаев, Г.М. Баубекова, Э.Ш. Анаева ЖОҒАРЫ ЭНЕРГИЯЛЫҚ ИОНДАРМЕН СӘУЛЕЛЕНГЕН CaF_2 ЖӘНЕ MgO МОНОКРИСТАЛДАРЫНЫҢ ТЕРМОБЕЛСЕНДІРІЛГЕН ЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯСЫ.....	54
З.И. Джамалова, Б.М. Калдыбаева, С.А. Болдырев, Д.М. Кенжебеков P-GRAPHPROГРАММАСЫНҚОЛДАНУҮШІНМОДЕЛДЕРҚҰРУЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПРОЦЕССТЕРДІ ОҢТАЙЛАНДЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	64
В.Ю. Ким РЕНТГЕН ПУЛЬСАРЛАРЫН МАССИВТІ ҚОС РЕНТГЕН ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЖҰРНАҒЫ РЕТІНДЕ ОҚШАУЛАУ.....	72
М.С. Есенаманова, А. Ануарбекова, Д. Рысқалиева, Ж.С. Есенаманова, А.Е. Глепбергенова АТЫРАУ ОБЛЫСЫНДАҒЫ «ТЕҢІЗШЕВРОЙЛ» ЖШС НЫСАНДАРЫНАН АТМОСФЕРАҒА ШЫҒАТЫН ЛАСТАУШЫ ЗАТТАРДЫҢ ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫН ТАЛДАУ.....	84
Д.Б. Куватова, Д.В. Юрин, М.А. Макуков, Ч.Т. Омаров ХЕРНКВИСТ ИЗОТРОПТЫ СФЕРАСЫНЫҢ КЕҢІСТІКТІК ҚҰРЫЛЫМДЫ ЖАНШЫЛУҒА РЕАКЦИЯСЫ.....	94
Ж.С. Мұстафаев, Рысқұлбекова Л.М. ІЛЕ ӨЗЕНІНІҢ СУЖИНАУ АЛАБЫНЫҢ КЛИМАТТЫҚ ӨЛШЕМДЕРІНІҢ КЕҢІСТІКТІК-УАҚЫТТЫҚ ӨЗГЕРУІ.....	102

Г.Е. Сағындықова, С.Ж. Қазбекова, Э. Елстс, Г.А. Абденова, Ж.К. Ермакова TL ⁺ ИОНДАРЫМЕН АКТИВТЕНДІРІЛГЕН LiKSO ₄ КРИСТАЛЫНЫҢ ФОТОЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯСЫ.....	110
М.К. Скаков, Ас.М. Жилкашинова, Ал.М. Жилкашинова, И.А. Очеретько. СО-CR-AI-Y КОМПОЗИТТІК ЖАБЫНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ ЕТУ МЕРЗІМІН БОЛЖАУДЫҢ ЕСЕПТІК-ЭКСПЕРИМЕНТТІК ӘДІСІ.....	117
Г.Т. Омарова, Ж.Т. Омарова КОМЕТАЛАР ДИНАМИКАСЫНЫҢ КЕРІ ЕСЕБІ.....	124
Л.И. Шестакова, А.В. Серебрянский, А.И. Кенжебекова СУЫҚ АҚ ЕРГЕЖЕЙЛІ ЖҰЛДЫЗДАРДЫҢ СУБЛИМАЦИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ ТОЗАҢДЫ БӨЛШЕКТЕРІНІҢ ДИНАМИКАСЫ.....	130
С.А. Шомшекова, И.М. Измайлова, С.Г. Мошкина, А. Ж. Умирбаева В.Г. ФЕСЕНКОВ АТЫНДАҒЫ АСТРОФИЗИКА ИНСТИТУТЫНЫҢ КОМЕТАЛАРДЫҢ ФОТОМЕТРЛІК АСТРОНЕГАТИВТЕРІН ЦИФРЛАУЫ.....	137

СОДЕРЖАНИЕ

БИОТЕХНОЛОГИЯ

Э.К. Асембаева, Э.К. Адильбекова, А.Б. Токтамысова, З.Ж. Сейдахметова, А.Б. Бейсембаева ПОКАЗАТЕЛЕЙ БЕЗОПАСНОСТИ КИСЛОМОЛОЧНЫХ ПРОДУКТОВ С ПРЕБИОТИЧЕСКИМИ СВОЙСТВАМИ.....	5
С.Б. Бакиров, К. Галымбек, А.К. Маденова, К. Акан, Н.С. Сафарова ИСПЫТАНИЯ ОБРАЗЦОВ ПШЕНИЦЫ НА УСТОЙЧИВОСТЬ ПАТОГЕННОСТИ ТВЁРДОЙ ГОЛОВНИ (<i>TILLETIACARIES (DC.) TUL.</i>).....	12
Г.Н. Калыкова, И.К. Купсуралиева, А.О. Сагитов ВРЕДИТЕЛИ И БОЛЕЗНИ ПИХТЫ СЕМЕНОВА В КЫРГЫЗСТАНЕ.....	21
В.В. Малородов, А.К. Османян, Р.З.Абдулхаликов, М.Т. Каргаева ВЛИЯНИЕ ПОВЫШЕНИЯ РАВНОМЕРНОСТИ МИКРОКЛИМАТАВ ПТИЧНИКАХ НА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ВЫРАЩИВАНИЯ БРОЙЛЕРОВ.....	27
С.С. Манукян НИЗОТРОПИЯ СРЕДНЕГО СЛОЯ СЫРА “ЛОРИ”, ВЫРАБОТАННОГО ДВУХСТОРОННИМ ПРЕССОВАНИЕМ.....	34
Д.А. Смагулова, Н.Д. Курмангалиева, А.С. Султанова ОЦЕНКА СОРТООБРАЗЦОВ БЕЛОКОЧАННОЙ КАПУСТЫ ПО ХОЗЯЙСТВЕННО-ЦЕННЫМ ПРИЗНАКАМ В УСЛОВИЯХ ЮГО-ВОСТОКА КАЗАХСТАНА.....	43
Ю.А. Юлдашбаев, А.М. Абдулмуслимов, А.А. Хожоков, Д.А. Баймуканов БИОЛОГИЧЕСКИЕ И ХИМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ МЯСА БАРАНЧИКОВ ДАГЕСТАНСКОЙ ГОРНОЙ ПОРОДЫ И ИХ ПОМЕСЕЙ.....	48

ФИЗИКА

Р.Н. Асылбаев, Г.М. Баубекова, Э.Ш. Анаева ТЕРМОСТИМУЛИРОВАННАЯ ЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯ КРИСТАЛЛОВ MgO И CaF_2 , ОБЛУЧЕННЫХ ВЫСОКОЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ ИОНАМИ.....	54
З.И. Джамалова, Б.М. Калдыбаева, С.А.Болдырев, Д.М. Кенжебеков МЕТОДОЛОГИЯ ПОСТРОЕНИЯ МОДЕЛЕЙ И ОПТИМИЗАЦИИТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ P-GRAPH.....	64
В.Ю. Ким ИЗОЛИРОВАННЫЕ РЕНТГЕНОВСКИЕ ПУЛЬСАРЫ КАК ВОЗМОЖНЫЕ ПОТОМКИ МАССИВНЫХ РЕНТГЕНОВСКИХ ДВОЙНЫХ СИСТЕМ.....	72
М.С. Есенаманова, А. Ануарбекова, Д. Рыскалиева, Ж.С. Есенаманова, А.Е. Тлепбергенова АНАЛИЗ ВЫБРОСОВ ЗАГРЯЗНЯЮЩИХ ВЕЩЕСТВ В АТМОСФЕРУ ДЛЯ ОБЪЕКТОВ ТОО «ТЕНГИЗШЕВРОЙЛ» В АТЫРАУСКОЙ ОБЛАСТИ.....	84
Д.Б. Куватова, Д.В. Юрин, М.А. Макуков, Ч.Т. Омаров ОТКЛИК ИЗОТРОПНОЙ СФЕРЫ ХЕРНКВИСТА НА СПЛЮЩИВАНИЕ ЕГО ПРОСТРАНСТВЕННОЙ СТРУКТУРЫ.....	94

Ж.С. Мустафаев, Рыскулбекова Л.М. ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЕ ИЗМЕНЕНИЕ КЛИМАТИЧЕСКИХ ПАРАМЕТРОВ ВОДОСБОРА БАССЕЙНА РЕКИ ИЛЕ.....	102
Г.Е. Сагындыкова, С.Ж. Казбекова, Э. Елстс, Г.А. Абденова, Ж.К. Ермакова ФОТОЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯ LiKSO_4 , АКТИВИРОВАННЫХ ИОНАМИ TL^+	110
М.К. Скаков, Ас.М. Жилкашинова, Ал.М. Жилкашинова, И.А. Очердько РАСЧЕТНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ МЕТОД ПРОГНОЗИРОВАНИЯ РЕСУРСА КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ CO-CR-Al-Y	117
Г.Т. Омарова, Ж.Т. Омарова К ОБРАТНОЙ ЗАДАЧЕ ДИНАМИКИ КОМЕТ.....	124
Л.И. Шестакова, А.В. Серебрянский, А.И. Кенжебекова ДИНАМИКА ПЫЛЕВЫХ ЧАСТИЦ В ЗОНЕ СУБЛИМАЦИИ ХОЛОДНЫХ БЕЛЫХ КАРЛИКОВ.....	130
С.А. Шомшекова, И.М. Измайлова, С.Г. Мошкина, А. Ж. Умирбаева ОЦИФРОВКА КОМЕТ ФОТОМЕТРИЧЕСКИХ АСТРОНЕГАТИВОВ АСТРОФИЗИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА ИМЕНИ В.Г. ФЕСЕНКОВА.....	137

CONTENTS

BIOTECHNOLOGY

E.K. Assembayeva, E.K. Adilbekova, A.B. Toktamyssova, Z.Zh. Seidakhmetova, A.B. Beisembayeva SAFETY INDICATORS OF SOUR MILK PRODUCTS WITH PREBIOTIC PROPERTIES.....	5
S.B. Bakirov, K. Galymbek, A.K. Madenova, K. Akan, N.S. Safarova RESISTANCE TESTING OF WHEAT SAMPLES TO COMMON BUNT (<i>Tilletia caries</i> (dc.) Tul.) PATHOGENS.....	12
G.N. Kalykova, I.K. Kupsuralieva, A.O. Sagitov PESTS AND DISEASES OF SEMYONOV FIRS IN KYRGYZSTAN.....	21
V.V. Malorodov, A.K. Osmanyanyan, R.Z. Abdulkhalikov, M. T. Kargaeyeva THE EFFECT OF INCREASING THE UNIFORMITY OF THE MICROCLIMATE IN POULTRY HOUSES ON THE EFFECTIVENESS OF BROILER GROWING.....	27
S.S. Manukyan ANISOTROPY OF CHEESE “LORI” PRODUCED BY DOUBLE-SIDED PRESSING.....	34
Smagulova D.A., Kurmangalieva N.D., Sultanova A.S. EVALUATION OF VARIETIES OF WHITE CABBAGE ACCORDING TO ECONOMICALLY VALUABLE CHARACTERISTICS IN THE CONDITIONS OF THE SOUTH-EAST OF KAZAKHSTAN.....	43
Yu.A. Yuldashbayev, A.M. Abdulmuslimov, A.A. Khozhokov, D.A. Baimukanov BIOLOGICAL AND CHEMICAL PARAMETERS OF MEAT OF SHEEP OF THE DAGESTAN MOUNTAIN BREED AND THEIR HYBRIDS.....	48

PHYSICS

R. Assylbayev, G. Baubekova, E. Anaeva THERMOSTIMULATED LUMINESCENCE OF CaF ₂ AND MgO SINGLE CRYSTALS IRRADIATED WITH HIGH-ENERGY IONS.....	54
Z.I. Jamalova, B.M. Kaldybayeva, S.A. Boldyryev, D.M. Kenzhebekov METHODOLOGY FOR BUILDING MODELS AND OPTIMIZING TECHNOLOGICAL PROCESSES USING P-GRAPH SOFTWARE.....	64
V.Y. Kim ISOLATED X-RAY PULSARS AS POSSIBLE DESCENDANTS OF HIGH-MASS X-RAY BINARY SYSTEMS.....	72
M. Yessenamanova, A. Anuarbekova, D. Ryskalieva, Zh. Yessenamanov, A.E. Tlepbergenova ANALYSIS OF EMISSIONS OF POLLUTANTS INTO THE ATMOSPHERE FOR THE FACILITIES OF TENGIZCHEVROIL LLP IN ATYRAU REGION.....	84
D.B. Kuvatova, D.V. Yurin, M.A. Makukov, C.T. Omarov RESPONSE OF THE ISOTROPIC HERNQUIST SPHERE TO FLATTENING OF ITS SPATIAL STRUCTURE.....	94
Zh.S. Mustafayev, Ryskulbekova L.M. SPATIAL-TIME CHANGE IN THE CLIMATIC PARAMETERS OF THE DRAINAGE OF THE RIVER BASIN ILI.....	102
G.E. Sagyndykova, S.Zh. Kazbekova, E. Elsts, G.A. Abdenova, Zh.K. Yermekova PHOTOLUMINESCENCE OF LiKSO ₄ ACTIVATED BY TL ⁺ IONS.....	110

M. Skakov, As. Zhilkashinova, I.Ocheredko, Al. Zhilkashinova COMPUTATIONAL – EXPERIMENTAL METHOD OF FORECASTING THE LIFETIME OF CO-CR-AL-Y COMPOSITE COATINGS.....	117
G.T. Omarova, Zh.T. Omarova TO THE INVERSE PROBLEM OF COMET DYNAMICS.....	124
L.I. Shestakova, A.V. Serebryanskiy, A.I. Kenzhebekova DYNAMICS OF DUST GRAIN IN THE SUBLIMATION ZONE OF COLD WHITE DWARFS.....	130
S.A. Shomshekova, I.M. Izmailova, S.G. Moshkina, A. Zh. Umirbayeva COMETS PHOTOMETRIC ASTRONEGATIVE DIGITALIZATION AT FESENKOV ASTROPHYSICAL INSTITUTE.....	137

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

**ISSN 2518-1483 (Online),
ISSN 2224-5227 (Print)**

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

Редакторы: *М.С. Ахметова, А. Ботанқызы, Д.С. Аленов, Р.Ж. Мрзабаева*
Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 10.03.2022.
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.
9,0 п.л. Тираж 300. Заказ 1.